

Meestal maak ik in mijn besprekingen van literair werk gebruik van de literaire technieken die ik in de tekst ontwaar. Bij het lezen, herlezen en verwerken van Rivieren van Martin M. Driessen wil ik dat echter achterwege laten. Een dergelijke benaderingswijze zou namelijk zo onnoemelijk veel werk – én resultaat- opleveren dat mijn recensie tot een al te omvangrijke tekst zou uitgroeien.

Met het bovenstaande is eigenlijk al meteen mijn bijzondere waardering en bewondering voor Driessen's meest recente titel aangeraakt.

Rivieren bevat drie novellen die de kracht en expressie hebben van drie complete romans. Met een ongelooflijke taalbehendigheid, precisie en met geserreerd en uitgewogen, maar toch soepel taalgebruik beschrijft Driessen hoe weinig zijn personages in te brengen hebben tegen wat de gang van het leven hun voorschrijft. – ziedaar ook meteen de ruime thematiek van de drie verhalen – In elk van de drie novellen vormen rivieren, hoe indrukwekkend groot of schijnbaar verwaarloosbaar klein ze ook zijn, onaangedaan in hun natuurlijke aanwezigheid, het tracé waarlangs de hoofdpersonen hun leven leiden.

In de drie teksten zijn dat respectievelijk de naamloze 59-jarige Brusselse acteur, de vrienden Konrad en Julius en tenslotte de familierivalen Pierre en Adèle. Hun aller doen en laten wordt in essentie bepaald door de gang van het water.

In het eerste verhaal, *Fleuve sauvage*, is het de oppermachtige stijging van het water van de Noord-Franse Aisne, waartegen de acteur-in-midlifecrisis het aflegt. In het tweede verhaal, *De reis naar de maan*, worden de beide bevriende vlotter op hun gigantische stammenvlotten vanuit Duitsland naar de Noordzee gevoerd. "... ook stromen die nooit bij elkaar kwamen, mondden in diezelfde zee."(62) is de metafoor die Driessen voor hen gebruikt. In het derde verhaal, *Pierre en Adèle*, wordt de oeroude familievete tussen de Bretonse families Corbé en Chrétien uitgelokt en uiteindelijk ook beslecht door de wisselende loop van de beek die de grens vormt tussen de beide landerijen.

Voor de taalbehandeling van Driessen heeft me getroffen. Dat de auteur van professie ook nog opera- en toneelregisseur en vertaler is geweest, strekt hem in de decors en enscenering in de diverse temporele en locatie-omstandigheden nog eens tot bijzonder voordeel. Hij weet hoe hij met beeldende en suggestieve kracht in zijn taal zijn publiek kan bereiken.

Een paar voorbeelden laten zien wat er van de lezer omtrent taal- en

inlevingsvermogen gevraagd wordt. Constante aandacht is geboden.

- "Toen had hij haar een klap gegeven. Dat ze naar het ziekenhuis moest speet hem niet maar wel dat hij zich zo had laten provoceren."(15)

- "Als ik blijf doen wat ik doe, weet ik hoe het verder gaat en hoe het eindigt."(16)

- "Er hing nog ochtendnevel boven het gras, lichter dan de grauwe rook die achter de bosrand uit de schoorstenen van Wallreuth opsteeg. In de verte glinsterde een bocht van de rivier."(51)

- "Als Adèle voor de spiegel zat, keek ze nooit werkelijk naar zichzelf. Ze wist hoe ze eruitzag en had geen behoefte de kennismaking te hernieuwen."(105) ... "maar ze vermeed haar spiegelbeeld omdat ze niet wilde zien wat haar echtgenoot begeerde. ... Haar man was amoureuus, maar er kwamen geen kinderen."(105)

En zo kan ik nog tientallen andere citeren. Vooruit, ik geef er nog één: de allereerste alinea van het eerste verhaal! De lezer is meteen verbluft.

'Als je moet drinken doe het dan ergens waar niemand er last van heeft,' had zijn vrouw gezegd.

'Als je moet drinken doe het dan nu,' had zijn agent gezegd, 'je repetities voor Banquo beginnen pas in september.'

'Natuurlijk mag je mijn kano en mijn tent lenen,' zei zijn zoon, 'maar ik ga niet met jou die rivier op. Maak je die tocht soms om je dood te zuipen?' (9)

Nogmaals: de gebruikte verwijzingen naar toneelteksten of (cultuur)historische feiten, de toegepaste theatrale en literaire technieken zijn talloos. Uitwerking van dit alles kan, zoals ik al aankondigde, in dit bestek helaas niet gegeven worden (a), maar je beseft ze wel al bij eerste lezing. Bij herlezing dringen ze nog beter tot je door – wat mij betreft: tot mijn grote genoegen.

Wat een juweeltje. Drie gecompriëerde en krachtige romans in één bandje van nog geen 150 bladzijden. Een stevige gebonden uitgave was zinnig geweest, alleen al voor de herlezing, de tweede herlezing en de volgende en die van daarna ... .

- (a) Toch één voorbeeldje: De zeer subtiel aanwezige auctoriale verteller uit het eerste verhaal springt bij 6 op blz 29 en 30 plots en effectief uit zijn anonimiteit te voorschijn.